

Poslanecký návrh

ZÁKON

ze dne 2020

kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., zákona č. 181/2011 Sb., zákona č. 330/2011 Sb., zákona č. 357/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 193/2012 Sb., zákona č. 360/2012 Sb., zákona č. 390/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 494/2012 Sb., zákona č. 105/2013 Sb., zákona č. 241/2013 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 259/2013 Sb., zákona č. 141/2014 Sb., zákona č. 86/2015 Sb., zákona č. 165/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 150/2016 Sb., zákona č. 163/2016 Sb., zákona č. 188/2016 Sb., zákona č. 321/2016 Sb., zákona č. 323/2016 Sb., zákona č. 455/2016 Sb., zákona č. 55/2017 Sb., zákona č. 58/2017 Sb., zákona č. 204/2017 Sb., zákona č. 287/2018 Sb., zákona č. 315/2019 Sb. a zákona č. 114/2020 Sb. se mění takto:

1. V § 205 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Stejně bude potrestán, kdo si jednáním majícím jinak znaky přestupku přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, způsobí tak na cizím majetku škodu a za takové jednání spáchané úmyslně mu byl v posledních dvou letech nejméně dvakrát uložen správní trest.“.

Dosavadní odstavce 2 až 6 se označují jako odstavce 3 až 7.

2. V § 205 odst. 4, v § 205 odst. 5 písm. a) a v § 205 odst. 6 písm. a) se číslo „2“ nahrazuje číslem „3“.

3. V § 206 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Stejně bude potrestán, kdo si jednáním majícím jinak znaky přestupku přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena, způsobí tak na cizím majetku škodu a za takové jednání spáchané úmyslně mu byl v posledních dvou letech nejméně dvakrát uložen správní trest.“.

Dosavadní odstavce 2 až 6 se označují jako odstavce 3 až 7.

4. V § 209 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Stejně bude potrestán, kdo jednáním majícím jinak znaky přestupku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, způsobí tak na cizím majetku škodu a za takové jednání spáchané úmyslně mu byl v posledních dvou letech nejméně dvakrát uložen správní trest.“.

Dosavadní odstavce 2 až 6 se označují jako odstavce 3 až 7.

5. V § 228 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

„(3) Stejně bude potrestán, kdo jednáním majícím jinak znaky přestupku zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, způsobí tak na cizím majetku škodu a za takové

jednání spáchané úmyslně mu byl v posledních dvou letech nejméně dvakrát uložen správní trest.“.

Dosavadní odstavce 3 a 4 se označují jako odstavce 4 a 5.

6. V § 358 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Stejně bude potrestán, kdo jednáním majícím jinak znaky přestupku naplní některou ze skutkových podstat přestupků proti veřejnému pořádku nebo občanskému soužití podle jiného právního předpisu a za takové jednání spáchané úmyslně mu byl v posledních dvou letech nejméně dvakrát uložen správní trest.“.

Dosavadní odstavec 2 se označuje jako odstavec 3.

7. V § 367 odst. 1 se slova „205 odst. 5“ nahrazují slovy „205 odst. 6“, slova „206 odst. 5“ se nahrazují slovy „206 odst. 6“ a slova „209 odst. 5“ se nahrazují slovy „209 odst. 6“.

Čl. II

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dne 1. ledna 2022.

Důvodová zpráva

A. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Cílem návrhu je zlepšení ochrany společnosti před méně závažnou kriminalitou prostřednictvím trestního postihu přestupkové recidivy. S ohledem na nižší sankční efekt postihu za přestupek a zároveň obtížnější vymahatelnost uložených sankcí u recidivujících pachatelů protiprávního jednání narůstá u těchto pachatelů pocit beztrestnosti. Podle poznatků praxe tyto pachatele právě s pocitem beztrestnosti nezřídka čtenost svého protiprávního jednání stupňují a ohrožují tak zvýšenou měrou své okolí.

Hlavním účelem kriminalizace recidivujícího přestupkového jednání je proto zesílení odstrašujícího účinku práva tam, kde ani opakovaný postih za přestupek nevedl k nápravě pachatele, resp. kde prostředky správního práva nepostačují k tomu, aby byl pachatel účinně odrazen od opakování protiprávního jednání.

Přitom je nutno se zabývat zásadou subsidiarity trestní represe vyjádřenou v § 12 odst. 2 trestního zákoníku, podle níž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Ze zásady subsidiarity trestní represe vyplývá princip „*ultima ratio*“, který stanoví, že trestněprávní řešení je krajním prostředkem ve vztahu k ostatní deliktní právní úpravě. Jak uvádí důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, ochrana právních statků má být v první řadě uplatňována prostředky práva občanského, obchodního či správního, a teprve tam, kde je taková ochrana neúčinná a kde porušení chráněných vztahů naplňuje znaky konkrétní skutkové podstaty trestného činu, je namístě uplatňovat trestní odpovědnost.

V daném případě jsou tyto podmínky splněny, jelikož především v některých vyloučených lokalitách je nezanedbatelný výskyt sociálně-patologických jednání majících znaky přestupků, přičemž nástroje správního trestání se proti jejich pachatelům jeví bezvýslednými. Zavedení trestního postihu přestupkové recidivy u vybraných přestupků má tedy předkladatel za důvodné a potřebné.

Trestní právo nabízí v porovnání se správním právem širší škálu prostředků, jak působit na pachatele protiprávního jednání. Za přestupek lze uložit napomenutí, pokutu, zákaz činnosti, propadnutí věci nebo náhradní hodnoty nebo zveřejnění rozhodnutí o přestupku. V trestním řízení má soud k dispozici řadu jiných vhodných trestů od domácího vězení, peněžitého trestu přes obecně prospěšné práce a další alternativní tresty až po podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody. U podmíněného odsouzení a dalších alternativních trestů může soud podle konkrétních okolností případu a podle stupně narušení pachatele uložit též tzv. přiměřená omezení a přiměřené povinnosti. Jedná se např. o povinnost podrobit se léčbě závislosti na návykových látkách, zdržet se styku s určitými osobami, zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, zdržet se neoprávněných zásahů do práv jiných osob, atd. Demonstrativní výčet dává soudu prostor, aby uložil i jiná přiměřená opatření v trestním zákoníku příkladem neuvedená – např. v podobě zákazu rušit noční klid. U pachatele blízkého věku mladistvých může soud uložit ještě další vhodné výchovné povinnosti a omezení uvedené v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (např. vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu). Nedodržení nebo porušení soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností může mít za následek přeměnu v nepodmíněný trest odnětí svobody. Velmi důrazným prostředkem je uložení trestu podmíněného odsouzení s

dohledem vykonávaným probačním úředníkem, jehož musí odsouzený pravidelně informovat o způsobu svého života, zejména o zdrojích obživy, dodržování soudem uložených přiměřených omezeních a přiměřených povinností a je povinen umožnit probačnímu úředníkovi vstup do svého obydlí.

Vzhledem k těmto rozsáhlým možnostem výchovného působení, která nejsou spojená s odnětím svobody, se předpokládá, že uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody bude výjimečným krajním řešením.

Trestní postih přestupkové recidivy se navrhuje stanovit u přestupků proti

- majetku (§ 8 zákona o některých přestupcích),
- veřejnému pořádku (§ 5 zákona o některých přestupcích) a
- občanskému soužití (§ 7 zákona o některých přestupcích).

U přestupků proti majetku se navrhuje trestat recidivu přestupků, u nichž častěji dochází k recidivě, tedy přestupků spočívajících ve způsobení škody na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci. U přestupků proti veřejnému pořádku se navrhuje trestat opakované naplnění kterékoli ze skutkových podstat stanovených jiným právním předpisem, tj. § 5 a § 7 zákona o některých přestupcích.

Zvolený počet opakování jednání by měl být dostatečně alarmujícím pro pachatele, aby nepáchal další přestupky, současně by měl splňovat kritéria principu subsidiarity a *ultima ratio* trestního práva, kdy by k trestněprávnímu postihu mělo docházet skutečně až jako k poslednímu možnému prostředku obrany společnosti proti závažnější kriminalitě. Jako optimální se jeví varianta trestního postihu při třetím spáchání přestupku, tedy poté, co pachatel již byl za dva stejné přestupky potrestán. Toto odpovídá i požadavkům na preventivní působení trestního práva, neboť spáchání jednoho přestupku ještě nemusí napovídat o narušení pachatele (může jít o zcela mimořádné vybočení z jinak řádného života), nicméně při druhém spáchání téhož přestupku by měla být již společnost i pachatel varován, a pokud ani toto „varování“ nebude dostatečně alarmující, měly by při dalším stejném porušení zákona přijít na řadu instituty práva trestního.

Při určení časového úseku, ve kterém se pachatelův třetí přestupek bude posuzovat již jako trestný čin, se jeví jako optimální období dvou let. Je přitom přihlédnuto k tomu, že trestní zákoník stanoví v případě skutkových podstat, u kterých je předchozí odsouzení za trestný čin (tj. za jednání typově závažnější) znakem odůvodňujícím použití vyšší trestní sazby, tříletou rozhodnou dobu.

Trestání přestupkové recidivy bylo již obsaženo v návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony z roku 2012, jehož autorem bylo Ministerstvo spravedlnosti. Tento návrh byl vládou zamítnut s tím, že je třeba nejdříve přijmout novou úpravu přestupků. K tomu došlo v roce 2016 přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a zákona o některých přestupcích. Ani tato úprava, umožňující v případě přestupkové recidivy přísnější správní trestání, se však nejeví dostatečnou. Tento návrh tedy navazuje na starší návrh Ministerstva spravedlnosti a bere přitom v úvahu mimo jiné mezitím přijaté novelizace trestního zákoníku, rejstříku trestů (resp. přestupků) a zmíněné přestupkové zákony.

2. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem.

3. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie, popřípadě i s legislativními záměry a s návrhy předpisů Evropské unie

Předpisy Evropské unie, judikatura soudních orgánů Evropské unie ani obecné právní zásady práva Evropské unie se dané problematiky nedotýkají.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Návrh není v rozporu s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána.

5. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Navrhovaná právní úprava má dopady na státní rozpočet a rozpočty obcí a krajů, jelikož povede k přesunu části obecní agendy správního trestání a krajské odvolací agendy do agendy trestní, náležející orgánům činným v trestním řízení. Tyto náklady však nelze odhadnout s ohledem na nedostatek relevantních dat o opakované recidivě vybraných přestupků.

6. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na podnikatelské prostředí České republiky a sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava nemá dopady na podnikatelské prostředí v České republice, dopady na životní prostředí, národnostní menšiny a rodiny. Úprava má za cíl působit mimo jiné na specifické skupiny osob žijící v sociálně vyloučených lokalitách, u nichž je větší incidence protiprávního jednání. Předpokládá se, že úprava povede k účinnější prevenci takového jednání, když stávající úprava prostředky správního trestání se nejeví dostatečnou.

7. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů, zhodnocení současného stavu a navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, zhodnocení korupčních rizik, zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Návrh zákona nemá dopady v oblasti ochrany soukromí, osobních údajů, zákazu diskriminace, rovnosti mužů a žen, korupčních rizik, ani bezpečnosti či obrany státu.

B. Zvláštní část

K bodu 1 (§ 205 odst. 2)

V § 205 se nově vkládá samostatná skutková podstata trestného činu krádeže, která stanoví, že pachatelem spáchaný třetí skutek spočívající v присvojení si cizí věci bude posouzen nikoli jako přestupek, ale již jako trestný čin krádeže.

K bodu 2 (§ 205 odst. 4 až 6)

Jedná se o legislativně technické úpravy v důsledku vložení nového odstavce 2.

K bodu 3 (§ 206 odst. 2)

V § 206 se nově vkládá samostatná skutková podstata trestného činu zpronevěry, která stanoví, že pachatelem spáchaný třetí skutek spočívající v присvojení si svěřené cizí věci nebo jiné svěřené majetkové hodnoty bude posouzen nikoli jako přestupek, ale již jako trestný čin zpronevěry.

K bodu 4 (§ 209 odst. 2)

V § 209 se nově vkládá samostatná skutková podstata, která stanoví, že pachatelem spáchaný třetí skutek, který spočívá v obohacení sebe nebo jiného na základě využití něčího omylu nebo zamlčení podstatné skutečnosti, bude posouzen nikoli jako přestupek, ale již jako trestný čin podvodu.

K bodu 5 (§ 228 odst. 3)

V § 228 se nově vkládá samostatná skutková podstata, která stanoví, že spáchaný třetí skutek, jehož pachatel zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, bude již posouzen nikoli jako přestupek, ale jako trestný čin poškození cizí věci.

K bodu 6 (§ 358 odst. 2)

Skutková podstata trestného činu výtržnictví se doplňuje o trestní postih přestupkové recidivy. Dle odstavce 2 bude trestně postiženo jednání naplňující skutkovou podstatu přestupku proti občanskému soužití (ublížení na cti, ublížení na zdraví, vyhrožování újmou na zdraví atd.) nebo veřejnému pořádku (neuposlechné výzvy úřední osoby, poruší noční klid atd.), pokud jeho pachatel byl za stejné jednání v uplynulých dvou letech již dvakrát správně trestán.

K bodu 7 (§ 367 odst. 1)

Jedná se o legislativně technické úpravy v důsledku vložení nových odstavců do § 205, § 206 a § 209.

Předkladatel:

Marian Jurečka, v. r.

